

DIMENSIES VAN CULTUREN

In 2017 is het zover: een nieuw examenprogramma voor het vak maatschappijwetenschappen. Nieuw in het programma is de theorie van sociaal psycholoog en antropoloog Geert Hofstede waarmee culturen door middel van dimensies kunnen worden vergeleken. In dit artikel wordt gekeken naar de inhoud van deze theorie en hoe deze theorie in de klas door een pilotdocent wordt ervaren.

FLOORTJE VISSERS

In het examenprogramma maatschappijwetenschappen voor de havo wordt rechtstreeks verwezen naar de culturele dimensies van Hofstede als exameneis. Hoofdcategorie vorming, kernconcept socialisatie: 'De leerling kan culturen classificeren op basis van verschillende culturele dimensies'. In het examenprogramma voor het vwo ligt de nadruk minder op deze theorie en is het een van de theorieën om het begrip socialisatie te duiden. Hofstede heeft een theorie ontwikkeld, het *vijf dimensies model*, waarin culturen van elkaar kunnen worden onderscheiden. Door de cultuurverschillen inzichtelijk te maken kunnen de verschillen mogelijk worden overbrugd, want, zo stelt Hofstede, volkeren die op een andere manier denken, handelen en voelen hebben vaak conflicten met elkaar. Het is echter noodzakelijk dat volkeren samenwerken om economische, militaire en ecologische problemen op te lossen. Wanneer er inzicht in het handelen van andere volkeren is, kun je elkaar beter begrijpen en kan er goed worden samengewerkt.

DIMENSIES

Hofstede heeft de cultuur van landen onderzocht en heeft elk land een score op de vijf dimensies gegeven (zie: *geert-hofstede.com*). De eerste dimensie is machtsafstand, een aspect dat de ongelijkheid in de samenleving aangeeft tussen ouder en kind, man en vrouw, baas

en werknemer. Een hoge machtsafstand wil zeggen dat mensen accepteren dat de macht ongelijk is verdeeld, bij een lage machtsafstand accepteren mensen dat niet.

De tweede dimensie is individualisme versus collectivisme. Bij een individualistische cultuur staat het individu centraal en zijn er vaak losse banden tussen mensen. Bij een collectivistische cultuur is de groep (vaak de familie) belangrijker dan het individu.

De derde dimensie is masculiniteit versus femininiteit, hetgeen de relatie tussen man en vrouw in de maatschappij weergeeft. In masculiene culturen zijn de taken tussen man en vrouw strikt verdeeld en in feminiene culturen lopen deze rollen meer in elkaar over.

De vierde dimensie is de lage onzekerheidsvermijding versus een hoge onzekerheidsvermijding. Dit geeft aan in hoeverre mensen zich bedreigd voelen door onzekere of onbekende situaties. Culturen die hoog scoren op deze dimensies, zijn minder tolerant voor veranderingen en proberen de angst tegen te gaan door strakke regelgeving toe te passen.

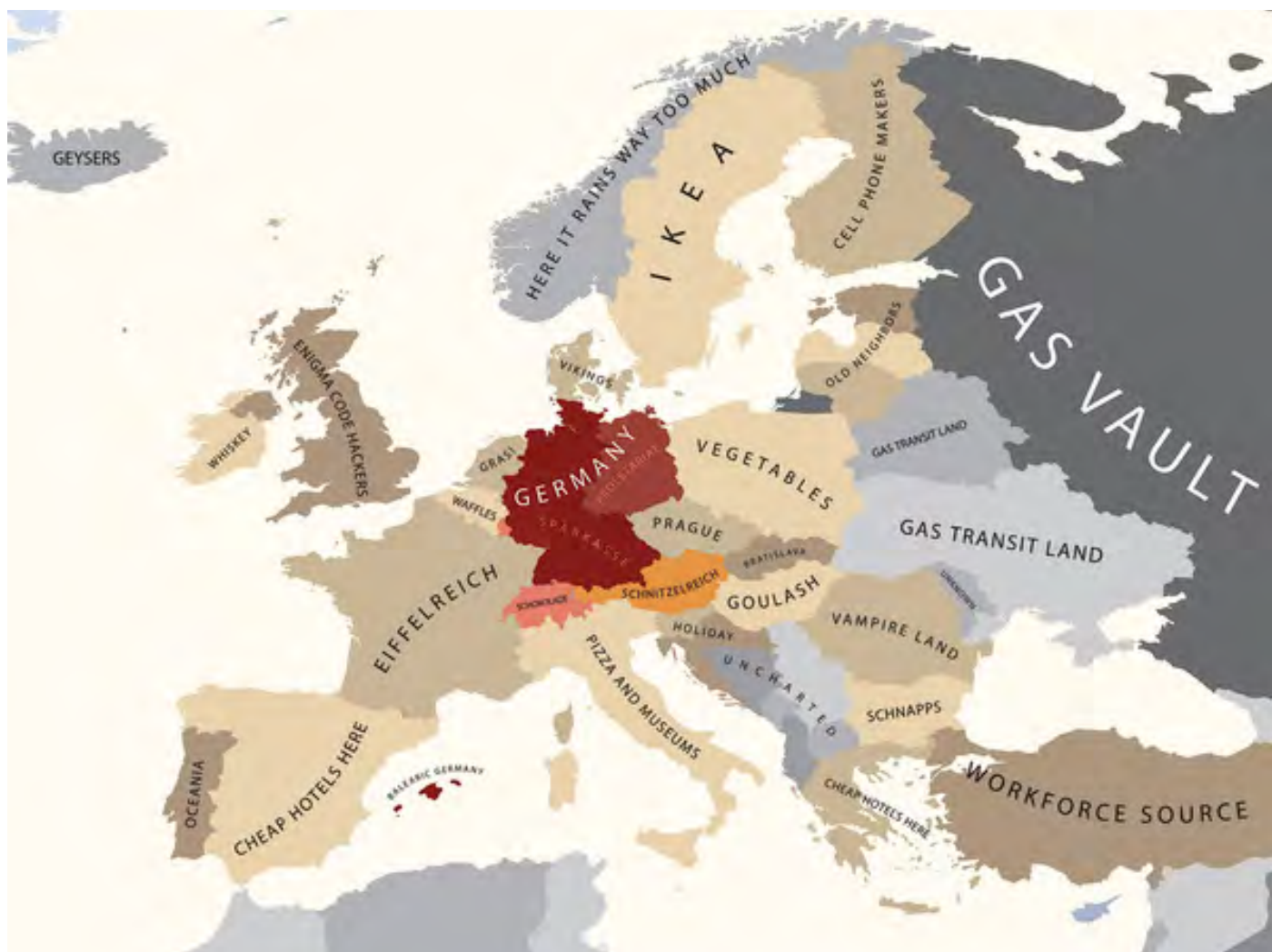
De vijfde dimensie is langetermijngerichtheid versus kortetermijngerichtheid. Een samenleving die op de lange termijn is gericht, zal zich doelen voor de toekomst stellen; hard werken en sparen zijn belangrijke aspecten. Kortetermijngerichtheid legt de focus op het heden, waarbij relaties en tradities erg belangrijk zijn.

KRITIEK

De theorie van Hofstede krijgt veel kritiek. In de syllabus staat dan ook: 'Kritiek op de studie van Hofstede richt zich op het statische en stigmatiserende karakter dat deze benadering zou hebben'. Hofstede gaat er in deze theorie vanuit dat de nationale cultuur van een land overeenkomt met de cultuur van de individuen en dat elk land maar één cultuur heeft terwijl culturen niet aan landsgrenzen gebonden hoeven te zijn; een land bevat vaak meerdere culturen. Een ander punt van kritiek is dat de dimensies verouderd zijn. Hofstede heeft zijn onderzoek in de jaren zestig en zeventig uitgevoerd, te midden van de Koude Oorlog waarbij de internationale verhoudingen totaal anders waren dan nu het geval is. Wanneer het onderzoek opnieuw zou worden uitgevoerd zouden er waarschijnlijk ook heel andere uitkomsten zijn.

ERVARINGEN

Dat de theorie van Hofstede enigszins is achterhaald, wordt ook in de praktijk ervaren. Marco Veldman, docent maatschappijwetenschappen op het Johannes Fontanus College: 'Ik heb wat moeite met een theorie die op een oud onderzoek is gebaseerd. Desalniettemin is deze bruikbaar om de wereld om ons heen beter te begrijpen'. Veldman is het eens met de notitie in de syllabus dat de theorie van Hofstede statisch en stigmatiserend is. Veldman: 'Ik vertel mijn leerlingen ook over de kritiek op de theorie en vul dit aan met Pinto, die onderscheid tus-

Stereotyperingen (bron: Flickr)

sen traditionele F-culturen en moderne G-culturen maakt'. David Pinto, hoogleraar Interculturele communicatie, kenmerkt de traditionele, niet-westerse culturen als fijnmazig: er zijn gedetailleerde regels waar iedereen zich aan moet houden. Het is een wij-cultuur waarbij waarden en normen en familie het meest belangrijk zijn. Tegenovergesteld staat de moderne, westerse grofmazige cultuur. In deze cultuur staat het individu voorop en heet dan ook een ik-cultuur. Tussen de G- en F-cultuur staat een gemixte cultuur (M-cultuur) die in Oost-Europa en onder de tweede generatie migranten is te vinden. Of iemand meer bij een F-cultuur of bij een G-cultuur hoort hangt af van welvaart, religie, sociaal milieu en het genetisch materiaal van het individu, aldus Pinto. Wanneer de theorie van Hofstede met andere theorieën, zoals die van Pinto, wordt gecombineerd, worden culturen meer waarheidsgetrouw geïdentificeerd. Veldman: 'De theorie van Pinto staat niet

in de syllabus, maar ik vind het belangrijk dat leerlingen kritisch leren denken en meerdere theorieën krijgen aangeleerd om de werkelijkheid te begrijpen'.

MOEILIKHEDEN

Volgens Veldman vinden veel leerlingen de theorie van Hofstede moeilijk. Hij zegt dat dit deels komt omdat veel leerlingen met een profiel Cultuur en Maatschappij maatschappijwetenschappen hebben gekozen. Zij hebben moeite met categoriseren en abstract denken aan de hand van de dimensies die voornamelijk in grafieken en tabellen worden gepresenteerd. Veldman: 'CM'ers vinden het een lastige uitdaging, maar het is bij het nieuwe examenprogramma wel een *must* om hogere denkvaardigheden aan te leren'. Veldman geeft aan dat het een idee is om het onderwerp eerst in een groter geheel te plaatsen; moderne culturen versus traditionele culturen. Vervolgens kan worden gespecificeerd

door de theorie van Hofstede in stukjes op te delen zodat de stof beter bij de leerlingen gaat beklijven. Ook is het belangrijk om voorbeelden te gebruiken die aanspreken en concreet en nuttig zijn. Veldman: 'Ik zeg dan bijvoorbeeld: stel je hebt een eigen bedrijf opgericht en je gaat zaken doen met een Amerikaan en een Chinees...'. Hij geeft aan dat je het als docent voor de havo-leerlingen ook beeldend moet maken; bijvoorbeeld met fragmenten uit *Metropolis TV*. Wanneer de leerlingen, later in het jaar, de theorie beheersen gebruikt Veldman lesmateriaal dat onder auspiciën van SLO door de docenten is ontwikkeld; een activerende opdracht achter de computer waarin leerlingen via de website van Hofstede culturen (eigenlijk landen) met elkaar vergelijken. Volgens Veldman denken veel leerlingen de theorie van Hofstede 'wel eventjes uit het hoofd te kunnen leren'. Veldman: 'Dat is jammer, want het is zo mooi toepasbaar'. ♦